

Перетворення навчальних програм після війни: пошук балансу між відновленням традиційних підходів та впровадженням інноваційних методів

Проценко Ольга Василівна¹, Степаненко Олена Костянтинівна²,
Мізюк Вікторія Анатоліївна³

Опубліковано	Секція	УДК
18.03.2024	Освіта/Педагогіка	378.1

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10828995>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Виклики сучасності, що виникли в Україні у зв'язку з повномасштабним вторгненням, спричинили значні трансформації у всіх сферах людської діяльності, зокрема і в системі освіти. У контексті глобалізації та цифровізації особливо важливим стає питання підготовки висококваліфікованих кадрів, які зможуть ефективно працювати в умовах швидких інноваційних змін. Тож стає актуальним інноваційний розвиток освіти, оскільки саме вона є ключовим фактором у цих процесах. Метою статті було здійснення аналізу особливостей впровадження інноваційних методик в освітній процес та їх вплив на перетворення навчальних програм у післявоєнний період. Визначено, що інновації – це трансформації, направлені на забезпечення якісних перетворень освітнього процесу. До основних інноваційних методів навчання належать електронне, проєктне, педагогіка перевернутого класу, змішана форма та SCALE-UP-педагогіка (студентоцентроване активне навчальне середовище з перевернутою педагогікою). Сучасні умови та інші суспільно-історичні чинники призвели до розвитку програм, платформ і додатків, які дають змогу ефективно проводити освітній процес у дистанційному форматі та розширювати можливості очного традиційного навчання. Було проаналізовано основні платформи та застосунки, які активно використовуються в умовах дистанційного навчання. До них було віднесено Udemy, EdEra, Moodle, Zoom, Google Meet, месенджери Viber, Telegram, інтерактивні дошки Padlet, Jamboard. Реалії сьогоденні зумовлюють зростання вимог до фахівців на ринку праці. Одним із ключових факторів, які визначають успіх у сучасному світі, є наявність розвинутих м'яких навичок (soft skills), яких особистість може набути під час навчання у закладі освіти. Наприклад, на заняттях з літератури використовуються різноманітні форми, методи та завдання для розвитку емоційного інтелекту здобувачів освіти, що робить навчальний процес

¹ викладач-стажист кафедри географії, геодезії та землеустрою, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5915-3438>

² кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри соціально-гуманітарної освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради», м. Дніпро, вул. Володимира Антоновича, 70, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0887-5808>

³ кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності, кафедра математики, інформатики та інформаційної діяльності, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Одеська обл., м. Ізмаїл, вул. Репіна, 12, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8291-6597>

захопливим та креативним. З'ясовано, що для розвитку творчої уяви та збагачення духовно-емоційного світу здобувачів освіти важливо постійно розширювати набір прийомів та методів, які взаємодоповнюють один одного.

Ключові слова: виклики сучасності, дистанційне і змішане навчання, інноваційні методи навчання, літературна освіта, трансформації у післявоєнний період, цифровізація освіти.

Transforming curricula after the war: finding a balance between restoring traditional approaches and introducing innovative methods

Annotation. Modern challenges that arose in Ukraine in connection with the full-scale invasion caused significant transformations in all spheres of human activity, in particular in the education system. In the context of globalization and digitalization, the issue of training highly qualified personnel who can work effectively in conditions of rapid innovative changes becomes especially important. In this context, the innovative development of education becomes relevant, since it is education that is the key factor in these processes. The purpose of the article was to analyze the peculiarities of the introduction of innovative methods into the educational process and their impact on the transformation of educational programs in the post-war period. It was determined that innovations are transformations aimed at ensuring quality transformations of the educational process. The main innovative teaching methods include electronic, project, flipped classroom pedagogy, mixed form and SCALE-UP pedagogy (student-centered active learning environment with flipped pedagogy). Modern conditions and other socio-historical factors have led to the development of programs, platforms and applications that make it possible to effectively conduct the educational process in a distance format and expand the possibilities of face-to-face traditional education. The main platforms and applications that are actively used in distance learning were analyzed. These included Udemy, EdEra, Moodle, Zoom, Google Meet, messengers Viber, Telegram, interactive boards Padlet, Jamboard. Today's realities determine the growth of requirements for specialists in the labor market. One of the key factors that determine success in the modern world is the presence of developed soft skills, which a person can acquire while studying at an educational institution. For example, literature classes use a variety of forms, methods and tasks to develop the emotional intelligence of students, which makes the learning process exciting and creative. It has been found that for the development of creative imagination and enrichment of the spiritual and emotional world of education seekers, it is important to constantly expand the set of techniques and methods that complement each other.

Keywords: contemporary challenges, distance and blended learning, innovative teaching methods, literary education, transformations in the post-war period, educational digitization.

Вступ

Воєнні дії підкреслили потребу впровадження інноваційних підходів у сфері освіти задля забезпечення безперервності та доступності для всіх категорій населення. Системі освіти та науки необхідні радикальні зміни, щоб відповідати глобальним тенденціям та сприяти успішній реалізації потенціалу кожної людини. У всіх країнах Європи, де є багатомовне та багатокультурне оточення, спостерігається тенденція до впровадження гнучкого підходу до викладання різних дисциплін. Тому введення інноваційних педагогічних методик у вищу освіту є одним із пріоритетних напрямів розвитку освітньої системи України в XXI столітті.

Актуальність цієї проблеми визначається також тим, що на сучасному ринку праці значно змінюються вимоги до здобувачів вищої освіти. Роботодавці очікують від фахівців не лише глибоких знань та професійних навичок, але й наявних м'яких навичок

(soft skills), серед яких вміння працювати в умовах воєнного стану та інших надзвичайних ситуацій стає домінуючим.

Питання впровадження інноваційних методик в освітній процес було розглянуто багатьма вітчизняними науковцями. Так, І. Комар, Т. Пасічник та Т. Соляр дослідили різні інноваційні підходи, що використовуються у системі вищої освіти для оптимізації процесу навчання. Зазначили, що інновації в освіті розглядаються як впровадження нових знань, методів, підходів та технологій з метою досягнення ефективних результатів у наданні освітніх послуг. На основі ефективних методів навчання здобувачів вищої освіти увага акцентується на використанні активних методів, які сприяють розвитку творчого та інноваційного підходу до розуміння професійної діяльності, стимулюють розвиток самостійного мислення та навичок прийняття оптимальних рішень у різних ситуаціях [4].

Р. Юрій, В. Богута та С. Нагорняк розкрили особливості такої інновації, як дистанційне навчання. Визначили, що дистанційна форма навчання впливає на формування додаткових умов для розвитку інтегрованих процесів у глобальній освіті. Система дистанційного навчання відрізняється вимогами до здобувачів освіти, цілями, змістом, методами подання матеріалу, мотивацією, структурою та тривалістю, порівняно з іншими формами навчання. Саме це дало змогу виділити дистанційне навчання як окрему форму, яка займає особливе місце в системі вищої освіти [14].

У свою чергу Т. Білянкіна розглянула основні педагогічні аспекти організації дистанційного навчання та виділила педагогічні проблеми, що виникають при використанні інформаційно-комунікаційних технологій у процесі викладання та організації педагогічної системи навчання [1].

І. Савка, Т. Яремко та С. Гульченко висвітлили таку інноваційну форму навчання, як комбіноване навчання. З'ясували, що основними перевагами такої форми є поєднання онлайн-навчання і традиційних форм навчальної діяльності з урахування педагогічних цінностей [9].

К. Гораш у своїй праці відзначила, що забезпечення якості освіти в Україні та стійкість функціонування закладів вищої освіти в умовах воєнного конфлікту стає одним із ключових завдань для держави. Це зумовлено тим, що якість підготовки фахівців має вирішальне значення для економічного стану України та можливостей її відновлення та розвитку в післявоєнний період. У такому контексті особливо важливою стає інноваційна діяльність закладів вищої освіти, яка є пріоритетним напрямком їх розвитку та відіграє важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності у світовому освітньому просторі [3].

Л. Штохман розглянула впровадження різних методів у контексті викладання предмету «Література зарубіжних країн» у закладах вищої освіти. Авторка акцентувала увагу на тому, що розвиток семінарських занять від класичної форми до інтегративної форми організації навчальної діяльності здобувача є необхідним для підвищення ефективності навчання та реалізації принципу творчої пізнавальної активності [13]. І. Чернова та І. Скляр розглянули проблему компетентнісного потенціалу літератури та розвитку м'яких навичок, які є вимогою сьогодення для здобувачів освіти. Перехід до компетентнісного підходу в освітньому процесі призвів до зміни акцентів, ставлячи більший пріоритет на здатність здобувачів застосовувати набутий досвід у реальному житті. Серед основних завдань стало набуття здобувачами тих вмінь і навичок, які допоможуть їм досягти успіху та конкурувати на ринку праці [12].

А. Усатий, О. Башманівський та К. Яриновська розглянули проблему реалізації методики викладання літератури у закладах вищої освіти крізь призму суспільно-історичних умов, вибору платформ, методів, прийомів для навчання. Сучасний здобувач

освіти, крім навичок *hard skills*, має володіти ще і так званими *soft skills* (м'якими навичками) та орієнтуватись у сучасних тенденціях [10].

Відповідно, *метою даної статті* є дослідження особливостей компонування традиційних та інноваційних методів викладання для створення найбільш ефективних навчальних програм в умовах післявоєнного відновлення України.

Завдання статті: (1) проаналізувати сутність і роль інновацій у галузі освіти України; (2) визначити особливості впровадження інноваційних методик в освітній процес у контексті викладання зарубіжної літератури; (3) дослідити особливості балансу традиційних та інноваційних методик; (4) окреслити основні тенденції для перетворення навчальних програм у післявоєнний період.

Матеріали та методи. Для дослідження питання трансформації навчальних програм у післявоєнний період було використано загальнонаукові та філософські методи. Аналіз, синтез та діалектичний метод було використано для оцінки і порівняння різних підходів до навчальних програм, виявлення їх переваг та недоліків, визначення оптимальних стратегій поєднання традиційних та інноваційних підходів задля ефективності та результативності освітнього процесу. Завдяки методу дедукції було визначено, що впровадження інноваційних методик в освітній процес залежить від викладачів закладів освіти та їхньої методичної гнучкості. Метод узагальнення було використано в процесі формування висновків та перспектив подальших досліджень, а також для написання анотації. Філософський підхід у дослідженні допоміг визначити засади ефективності трансформацій навчальних програм для збереження балансу між традиційними методами навчання та викладанні та інноваційними змінами.

Результати

У період активної цифровізації важливого значення набуває використання інноваційних підходів в освітній діяльності. Освітня політика України сьогодні спрямована на потреби та завдання для розвитку і забезпечення конкурентоспроможності закладів вищої освіти. Це призводить до активізації інноваційної діяльності закладів вищої освіти, яка включає:

- розроблення та впровадження інноваційних освітніх проектів,
- пошук та застосування інноваційних методів і технологій навчання,
- організацію інноваційного освітнього середовища,
- створення умов для розроблення і впровадження освітніх інновацій, спрямованих на підготовку майбутніх фахівців до розроблення, використання та комерціалізації результатів наукових досліджень і розробок інноваційної продукції та послуг [3, с. 54].

Інновації у сфері освіти пов'язані з загальними тенденціями у суспільстві, процесами глобалізації та інтеграції. Впровадження інновацій розв'язує конфлікт між традиційною системою та потребами у сучасній якійсній освіті. Однією з ключових особливостей інновацій є їхня здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності педагога та розширювати інноваційний простір у навчальному середовищі закладів освіти. Як системне явище, інновація визначається комплексом рис, таких як інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал та інноваційна атмосфера. До основних інноваційних методів навчання належать (рис. 1):

Рис. 1. Інноваційні методи навчання

Джерело: [2].

Вивчення літератури, як і багатьох лінгвістичних курсів, напряму пов'язане із становленням та розвитком особистості здобувача освіти. Методика викладання літератури заснована на досягненнях інших наук, таких як літературознавство, педагогіка, психологія, філософія, соціологія, естетика та інші [7]. Основною її метою є виявлення основних тенденцій практичної роботи, надання викладачам відповідних методів і прийомів для стимулювання здобувачів до вивчення та підвищення рівня їхньої зацікавленості. Традиційний підхід до викладання літератури потребує різноманітних стратегій, оскільки твори з зарубіжної літератури, що входять до програми, часто є перекладеними. Тому для якісної та результативної роботи із здобувачами освіти завжди потрібне використання різноманітних методів, які гармонійно поєднуються між собою. Саме таке поєднання дає змогу детально та ефективно розглянути літературний твір, не втрачаючи при цьому інтересу здобувачів до предмету. Використання мультимедійних технологій може значно підвищити ефективність освітнього процесу, тому широко використовуються в умовах дистанційного навчання. Під час вивчення літератури, при якому роль наочності є значною, питання про використання інноваційних технологій є актуальним завданням вчителя у процесі викладання предмету.

В умовах війни та у період післявоєнного відновлення закладам освіти рекомендується адаптувати освітні програми та навчальні плани шляхом ущільнення матеріалів, організації самостійної навчальної діяльності здобувачів та надання додаткових консультацій за допомогою методів дистанційного навчання. Пропонується внести необхідні коригування до тематичних календарних планів, які враховуватимуть якісне виконання програми, не обмежуючись лише номерами тем [14].

Перехід на онлайн-навчання, зумовлений воєнними діями на території України, відкрив перед закладами освіти цілу парадигму новітніх засобів та інструментів для

навчання. Дистанційне навчання стало важливим трендом у сфері освіти в наш час. Однак цей тип освітніх послуг надається майже всіма університетами світу протягом останніх п'ятдесяти років. Одним із ключових завдань дистанційного навчання є розвиток інтелектуальних та творчих здібностей особистості за допомогою вільного та відкритого доступу до всіх освітніх ресурсів та програм, що доступні в мережі «Інтернет» [1]. Основна перевага онлайн-навчання полягає в тому, що воно не обмежене географічними межами (екстериторіальність). Окрім того, впровадження дистанційної форми навчання дало змогу підвищити рівень академічної мобільності здобувачів освіти і забезпечити можливість отримання повноцінної освіти людям з фізичними обмеженнями за традиційної системи. Завдяки розгалуженому інтернету, який є одним з інструментів дистанційного навчання, здобувачі та викладачі можуть збирати повну

Рекомендованими до використання в умовах онлайн-навчання є наступні електронні платформи (табл. 1).

Таблиця 1

**Застосунки та платформи для роботи із здобувачами освіти
в умовах онлайн-навчання**

Платформа	Характеристика
Udemy	Платформа для дистанційного навчання, яка надає можливість проведення інтерактивних занять, хоча спрямована більше на програмування, веб-дизайн. На цій платформі можна знайти готові заняття з літератури та інтерактивні курси, які здобувачі можуть проходити, обираючи теми за власним бажанням.
EdEra	Онлайн-платформа, призначена для викладачів, яка надає можливість перегляду відеолекцій з різних тематик, а також завантаження додаткового матеріалу, такого як презентації, схеми, плани та інфографіка.
Moodle	Система для онлайн-навчання, яка включає в себе лекції та завдання, доступні у будь-який момент на сайті. Ця платформа стає все більш популярною серед здобувачів освіти, які навчаються за індивідуальним графіком, оскільки вони можуть ознайомлюватись з матеріалом та виконувати завдання в будь-який зручний для них час.
Zoom, Google Meet	Програми, які переважно використовуються для проведення відеоконференцій, спілкування із здобувачами освіти з будь-якого місця за наявності підключення до інтернету та пристрою.
Viber, Telegram	Месенджери, які використовуються для надсилання завдань, матеріалів та комунікації учасників освітнього процесу.
Padlet, Jamboard, Linoit	Програми, що є інтерактивними дошками, які можуть бути використані для розміщення додаткового матеріалу та демонстрації домашніх завдань.

Джерело: [10].

Популярною інноваційною формою навчання є комбіноване навчання – освітній процес, в якому є онлайн-навчання та робота в аудиторії з елементами контролю місця, часу і темпу. Його можна вважати поєднанням традиційних технологій навчання з інноваційними технологіями електронного, дистанційного та мобільного навчання. Існує декілька моделей комбінованого навчання:

- доповнювальна, за якої частина традиційних форм замінюється самостійною роботою, підтримуваною інформаційно-комунікаційними засобами;
- двостадійна, за якої навчальний курс ділиться на дві частини: перша вивчається за традиційними технологіями, друга – за традиційними у поєднанні з інноваційними [9].

Доступ до великої кількості інформації, електронних архівів, веб-сайтів, які містять матеріали, що краще допомагають зрозуміти той чи інший предмет, надають цифрові технології. Наприклад, мультимедійні засоби, такі як фільми, аудіовізуальні презентації та віртуальні екскурсії, можуть допомогти здобувачам освіти краще усвідомити контекст та атмосферу твору або біографії автора. Показ документальних фільмів про письменників може допомогти розкрити реальність їхнього життя та події, які вплинули на їхню творчість. Використання мультимедійних засобів сприяє візуалізації інформації під час занять за різними напрямками та стимулює активність зорової та слухової пам'яті здобувачів освіти.

Заняття з використанням інноваційних технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних, базуються на таких принципах (рис. 2):

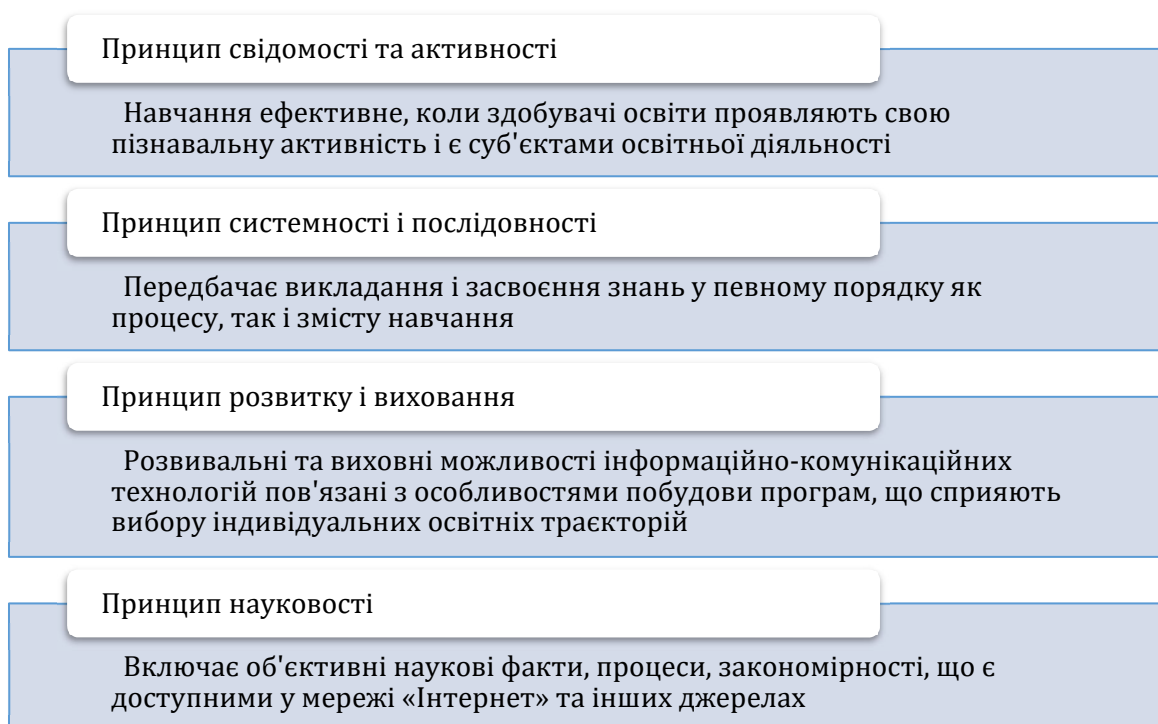

Рис. 2. Дидактичні принципи навчання, на яких базується використання інноваційних технологій

Джерело: [8].

Традиційним підходом до викладання у ЗВО залишається модель роботи, яка базується на лекційній та лекційно-практичній формі взаємодії між викладачем та здобувачами. Основними складовими частинами цієї моделі є лекція, яка виступає

основною формою передачі великого обсягу систематизованої інформації, та семінарсько-практичні заняття, які спрямовані на поглиблення, розширення та закріплення навчального матеріалу, його практичне використання та контроль знань, отриманих на лекціях або під час самостійної роботи [4].

Найбільш поширеними та відносно новими є такі формати проведення занять у закладах освіти (рис. 3):

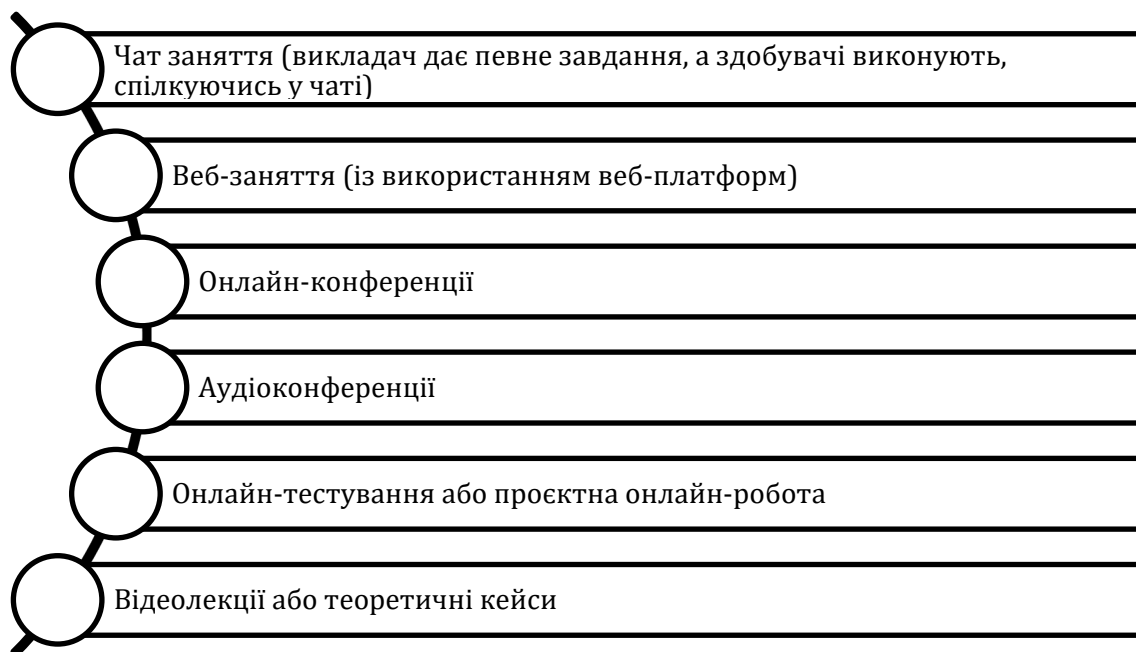

Рис. 3. Нові формати проведення занять у закладах освіти України

Джерело: [10].

Окрім інформаційних технологій, які впроваджуються для інноваційного розвитку освітнього процесу, важливо відзначити використання практичних випадків та життєвих сценаріїв. З цієї причини методична підготовка педагогічних працівників повинна спрямовуватись на створення методик навчання, які є практично орієнтованими та гнучкими. Однак це створює проблему перегляду освітніх програм, спрямованих на традиційні офлайн-заняття. Нова модель методичної підготовки педагогічних працівників передбачає перехід від простого запам'ятовування теоретичної інформації до активного розвитку інноваційності, креативності та критичного мислення. Однією з актуальних тенденцій в освіті є впровадження підходу STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics), який сприяє розвитку навичок інноваційного та критичного мислення та творчого розв'язання завдань. У контексті цього підходу освітній процес повинен бути орієнтованим на індивідуальні потреби кожного здобувача, а не на стандартизовані моделі. Тому важливе значення має розвиток методичної гнучкості викладачів, оскільки це дає змогу гнучко та креативно поєднувати різні підходи, не обмежуючись принципами та методами одного з них [2].

Реалії сьогодення зумовлюють зростання вимог до фахівців на ринку праці. Одним із ключових факторів, які визначають успіх у сучасному світі, є наявність розвинутих м'яких навичок (soft skills), яких особистість може набути в процесі навчання у закладі освіти. Стратегічно важливим для періоду післявоєнного відновлення України є розвиток та підтримка цих навичок у навчальних програмах та педагогічних підходах. Розвиток soft skills в українських закладах освіти потребує зміни навчальних програм,

використання інноваційних методик та технологій [5]. Заклади освіти можуть включати soft skills у свої навчальні програми. Це може здійснюватися шляхом створення окремого предмету або інтеграції soft skills в інші навчальні дисципліни. Наприклад, розвиток комунікативних навичок може бути здійснений через проведення рольових ігор або проєктів, які сприяють співпраці та колективній роботі.

Одним із важливих аспектів soft skills є емоційний інтелект – вміння розпізнавати емоції інших людей і виражати свої, встановлювати емоційний контакт для спільної роботи. У закладах освіти використовуються різноманітні форми, методи та завдання для розвитку емоційного інтелекту здобувачів освіти, що робить заняття захопливим та креативним. Наприклад, на заняттях з літератури, емоційне занурення у художній твір може відбуватися такими способами:

- емоційне викладення матеріалу на будь-якому етапі заняття;
- ознайомлення з біографією письменника, що повинно не лише нагадувати про важливі дати та події, а й привернути увагу здобувачів до особистості автора, його світогляду і цікавих аспектів життя.

Кожен художній твір має в собі приховану емоційну спрямованість автора, яка потребує розкриття. Розуміння внутрішнього світу персонажів та співчуття допомагають читачеві відчувати твір «на власній шкірі», уявити себе в ролі героя і встановити паралель із реальним життям. Завдяки уяві здобувачі освіти асоціюють себе з персонажем твору, готуючись до викликів реального світу та аналізуючи різноманітні моделі поведінки, розрізняючи правильний та неправильний шлях. Один зі способів роботи в цьому контексті полягає у створенні асоціативних зв'язків, що дозволяє пов'язати персонажа з різними об'єктами, явищами, кольорами та звуками.

Успішному засвоєнню навчального матеріалу здобувачами освіти сприяє інноваційний метод мультимедійного супроводу. Документальні або художні відеоматеріали допомагають перенести той чи інший навчальний матеріал на екран. Тому завданням викладача є поєднати мультимедіа, текст та методики розвитку критичного мислення, вдало обравши для цього інструменти.

Демонстрація відеоматеріалу під час проведення занять вимагає дотримання певних умов:

- він має бути узгодженим із навчальним матеріалом;
- повинен відповідати рівню знань здобувачів освіти;
- має бути змістовним;
- не тривалим за часом;
- відповідати стандартам якості зображення і звуку [8].

Для розвитку творчої уяви та збагачення духовно-емоційного світу здобувачів освіти важливо постійно розширювати набір прийомів та методів, які взаємодоповнюють один одного. Наприклад, арт-терапія, використовуючи мистецтво для корекції емоційних станів та невербального спілкування, надає можливість вільно виражати почуття без потреби в особливих здібностях чи навичках. Такий підхід стає засобом самопізнання та самовираження особистості, способом внутрішнього спілкування. Використання цього методу допомагає розкрити творчий потенціал здобувачів освіти та надає впевненості у власних здібностях [12]. Введення компонентів емоційного інтелекту в освітній процес може сприяти розвитку у здобувачів здатності розуміти та керувати своїми емоціями, співчувати та співпереживати іншим, що має значення не лише в освітньому контексті, але й у повсякденному житті та професійній діяльності.

Важливим здобутком на сьогоднішні стає вміння ефективно спілкуватися з представниками різних культур. Заклади освіти в цілому та викладачі зокрема можуть впроваджувати різні інноваційні методики (наприклад, віртуальні обміни, проєкти, які

залучають учасників із різних країн, та культурні заходи) для розширення міжкультурних знань здобувачів освіти, їхнього вміння спілкуватися та сприймати різні культури.

Сформувати стійку мотивацію здобувачів на отримання результату навчання та соціальну взаємодію з іншими може використання елементів гейміфікації на заняттях. Саме гейміфікація сприяє активізації пізнавальної діяльності, чого не завжди вистачає під час реалізації традиційних форм роботи на заняттях. Впровадження різних методів гейміфікації в освітній процес дає змогу викладачу попри обов'язковість формування компетенцій, передбачуваних навчальною програмою, зосередитися на ключових аспектах, таких як емоційний настрій та гнучкість мислення, що сприяють досягненню високого результату. Це також допомагає розвивати творче й критичне мислення, без яких неможливий подальший розвиток здобувачів освіти. Використовуючи гру як частину гейміфікованого процесу, викладач стимулює здобувачів до прийняття рішень, пошуку шляхів вирішення проблем, мотивує до активної діяльності та навчає не боятися труднощів, вчитися на власних та чужих помилках, що є дуже важливим у сучасному світі.

Особливу увагу заслуговують віртуальні квести, які стали невід'ємною складовою частиною ефективних онлайн-занять. Викладач може скористатися готовими квестами або ж використати відеоінструкцію і створити свій квест для конкретного заняття. Такі віртуальні головоломки можна використовувати для введення нового матеріалу, закріплення отриманих знань або перевірки рівня знань здобувачів. Виконуючи завдання в ігровій формі, здобувачі освіти легше засвоюють інформацію, аналізують власні навчальні досягнення [6].

Ефективна навчальна діяльність під час практичних занять вимагає гнучкого підходу та різноманітних методик роботи із здобувачами освіти. Велике значення в цьому має творчість та креативність викладача і його вміння вдало підібрати різнопланові ресурси, включаючи аудіо- та відеоматеріали, що забезпечують підвищений інтерес до занять. Наприклад, робота з літературними творами англійською мовою в оригіналі та їх аналіз надає здобувачам можливість окрім ознайомлення із літературою ефективно вивчати мову. Літературні тексти є важливим лінгвістичним джерелом, яке сприяє практиці усіх навичок – читання, говоріння, слухання та письма, а також використанню граматичних структур та розширенню словникового запасу [13]. Зазначені аспекти є характерними для методики CLIL (Content and Language Integrated Learning), що свідчить про можливість інтеграції занять із зарубіжної літератури з вивченням іноземної мови. У сучасному світі, де інтеграція, глобалізація та інноваційні технології набувають все більшого значення, володіння іноземною мовою стає необхідністю. Особливу вагу набуває здатність до інтегративного спілкування, що дає змогу ефективно комунікувати у професійній сфері з представниками інших культур. Впровадження методики CLIL в освітній процес іноземних мов має потенціал не лише для покращення мовних та мовленнєвих навичок здобувачів, але й для розширення можливостей викладача занурювати здобувачів у професійне спілкування, використовуючи іноземну мову [15].

У закладах вищої освіти потрібно формувати людину як активну особистість. Для цього викладач повинен не лише передавати здобувачам певний обсяг знань, навичок та вмінь, а й намагатися розвинути у них здібності, що пов'язані із самостійним вирішенням різного рівня завдань та прийняттям рішень у нестандартних ситуаціях. Для цього викладач повинен навчити здобувачів рефлексійним діям, якими має володіти сам. Рефлексивна діяльність сприяє кращому пізнанню своєї індивідуальності, осмисленню власної діяльності. Для створення рефлексивного середовища викладач повинен вміти виходити за межі власного досвіду та активізувати рефлексивно-

інноваційні процеси мислення шляхом активізації власних рефлексивних позицій [11]. Часто здобувачі освіти стикаються з труднощами в об'єктивній оцінці або аналізі роботи, відповіді або проєкту своїх товаришів з групи, оскільки бояться образити їх чи висловити свою думку некоректно, або, навпаки, перехвалити. Використання технологій віртуального обміну думками дозволяє анонімно висловлювати свої погляди з можливістю подальшого аналізу. Розвиток навичок рефлексії сприятиме конкурентоспроможності здобувачів освіти на ринку праці, розвитку вмінь реагувати на зовнішні чинники та використовувати інноваційні технології, що є актуальним як сьогодні, так і в період післявоєнного відновлення України [10].

На даний момент система освіти України перебуває в процесі перетворень. Перехід закладів освіти від традиційної академічної та дослідницької парадигми до інноваційного та прогресивного закладу майбутнього стає можливим завдяки підтримці Європейського Союзу як у період воєнного конфлікту, так і після його завершення. Інноваційний розвиток системи вищої освіти визначатиметься як ключовий показник її якості, оскільки він сприятиме розвитку творчості здобувачів, що вплине на їхню самоефективність. Для досягнення цієї мети створено відповідні умови, в рамках яких інноваційність стає обов'язковою компетенцією особистості.

Висновки

Сучасне суспільство ставить перед фахівцями нові вимоги та завдання, які потребують перегляду традиційних методів навчання та розвитку компетентностей. Пошук балансу між відновленням традиційних підходів та впровадженням інноваційних методів є актуальним питанням як в реаліях сьогодення, так і період післявоєнного відновлення країни. В умовах післявоєнного періоду навчальні програми мають адаптуватися до нових викликів, забезпечуючи доступ до якісної освіти для всіх категорій населення. Проаналізовані приклади інноваційних технологій (гейміфікація, віртуальні квести, дистанційні платформи), які використовуються в процесі онлайн-навчання, свідчать про активний розвиток закладів освіти у напрямку повноцінного впровадження інновацій в освітній процес. Важливим є розвиток *soft skills* (м'яких навичок) в освітньому процесі, таких як комунікативні навички та емоційний інтелект, що є вимогою сучасного ринку праці та сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців, які зможуть ефективно взаємодіяти та працювати в команді. В умовах дистанційного навчання використовуються різноманітні підходи, методи та завдання, щоб сприяти розвитку емоційного інтелекту здобувачів, що робить навчання захопливим та цікавим. Для розвитку творчої уяви та поглиблення духовно-емоційного світу студентів важливо постійно розширювати арсенал методів та прийомів, які взаємодіють між собою. В цілому, ефективна навчальна діяльність під час занять передбачає гнучкий підхід та застосування різноманітних методик роботи. Велике значення в цьому має творчий підхід та креативність викладача, а також його здатність вдало підбирати різнопланові ресурси.

Перспективами подальших досліджень може бути аналіз ефективності впровадження технологій штучного інтелекту та віртуальної і доповненої реальності у процес викладання різних дисциплін у закладах вищої освіти України.

Список використаних джерел

1. Білянкін Т. І. Проблеми і суперечності дистанційної форми навчання у вищій школі. *Загальнодержавний науково-виробничий та інформаційний журнал «Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит»*. 2021. № 5–6 (159–160). С. 21–29. DOI: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2021.05.03> (дата звернення: 23.02.2024).

2. Виклики та інновації у вищій освіті XXI століття: погляд у майбутнє / А. С. Полякова та ін. *Академічні візії*. 2023. № 24. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10024100> (дата звернення: 23.02.2024).
3. Гораш К. В. Інноваційні діяльність як пріоритетний напрям розвитку закладу вищої освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023. № 1 (23). С. 50–60. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(23\).2023.50-60](https://doi.org/10.35387/od.1(23).2023.50-60) (дата звернення: 23.02.2024).
4. Комар І. В., Пасічник Т. В., Соляр Т. Я. Інноваційні методи викладання як засіб формування сучасного фахівця. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 6 (12). С. 431–441. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6\(12\)-431-441](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-6(12)-431-441) (дата звернення: 23.02.2024).
5. Краснощок І., Демченко О., Кравцова Т. Практичні аспекти розвитку soft skills в освітніх закладах України: використання інноваційних методик та технологій. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 10 (28). С. 246–256. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10\(28\)-246-256](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-10(28)-246-256) (дата звернення: 23.02.2024).
6. Мартинець А. М., Чередник Т. П. Гейміфікація як аспект євроосвіти та її застосування на уроках зарубіжної літератури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. № 2. С. 31–34. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.06> (дата звернення: 23.02.2024).
7. Розман І. І., Орсагош Л. Специфіка викладання зарубіжної літератури. *The world of science and innovation : abstracts of V International scientific and practical conference (London, United Kingdom, December 9–11, 2020)*. London, United Kingdom : Cognum Publishing House, 2020. Р. 719–722. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/10425/1/THE-WORLD-OF-SCIENCE-AND-INNOVATION-9-11.12.2020.pdf#page=719> (дата звернення: 23.02.2024).
8. Рубан А. А. Роль, значення та впровадження відеоресурсів на уроках літератури. *Application of knowledge for the development of science : proceedings of the 7th International scientific and practical conference (Stockholm, February 21–24, 2023)*. Stockholm, Sweden : International Science Group, 2023. Р. 245–248. URL: <http://surl.li/garcz> (дата звернення: 23.02.2024).
9. Савка І., Яремко Т., Гульченко С. Необхідність застосування комбінованого навчання у закладах вищої освіти. *Trends of modern science and practice : proceedings of the V International scientific and practical conference (Ankara, February 8-11, 2022)*. Ankara, Turkey, 2022. Р. 387–388. URL: <http://surl.li/rared> (дата звернення: 23.02.2024).
10. Усатий А. В., Башманівський О. Л., Яриновська К. Т. Викладання української та зарубіжної літератури у ЗВО: виклики сучасності, платформи та застосунки для навчання, методи й прийоми. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2023. № 3 (114). С. 145–157. DOI: [https://doi.org/10.35433/pedagogy.3\(114\).2023.145-157](https://doi.org/10.35433/pedagogy.3(114).2023.145-157) (дата звернення: 23.02.2024).
11. Філіппова Л. В. Професійна рефлексія викладача у вищих навчальних закладах. *Наукові записки*. 2019. № 145. С. 199–207. DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-145.2019.22> (дата звернення: 23.02.2024).
12. Чернова І., Скляр І. Формування емоційного інтелекту на заняттях з літератури. *Grail of Science*. 2024. № 35. С. 294–300. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.01.2024.053> (дата звернення: 23.02.2024).
13. Штохман Л. М. Специфіка викладання предмету «Література зарубіжних країн» у ЗВО. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2022. №

- 13 (81). С. 244–247. DOI: [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-13\(81\)-244-247](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-13(81)-244-247) (дата звернення: 23.02.2024).
14. Юрій Р. Ф., Богута В. М., Нагорняк С. В. Ефективність дистанційної освіти в умовах війни. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 8 (13). С. 338–345. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-8\(13\)-338-345](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-8(13)-338-345) (дата звернення: 23.02.2024).
15. Kulichenko A., Polyezhayev Y. Innovative information and communication technologies for ergotherapists applied during English learning in Ukraine. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2020. No. 2. P. 228–233. URL: http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/1002/papers/A_kulichenko.pdf (дата звернення: 23.02.2024).